

УДК 811'373.231-053.3(497):81'1''20''
811'373.231-053.3(497):004.738.5''20''
811'373.231-053.3(497):316.7''20''

*Elma Durmišević**

Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo

(VAN)LINGVISTIČKI KRITERIJI PRI IZBORU OSOBNIH IMENA

Rad analizira moguće razloge odabira dječijeg imena, kao i lingvističke i vanlingvističke utjecaje na izbor imena. Predmet našeg rada su naslovi i tekstovi objavljeni na regionalnim internetskim portalima, te društveni događaji koji u *mainstream* stilu utječu na izbor osobnog imena i stav pojedinca o osobnom imenu. Osvrnut ćemo se i na forume na kojima se raspravlja o najljepšim/najmodernijim/najgorim/ružnim imenima.

Ključne riječi: osobno ime, dječije ime, lingvistički utjecaji, vanlingvistički utjecaji, internetski portali, internetski forumi.

Uvod

Osobno je ime oduvijek bilo predmet interesovanja, ali i naučnog proučavanja, počevši od filozofskih promišljanja, preko tradicionalnih onomastičkih i etimoloških radova, pa sve do sociolingvističkih, pragmalingvističkih i kognitivnolingvističkih radova. No, opće je uvjerenje da se savremena lingvistika nije posvetila problemu osobnog imena kao jezičke kategorije (Vodanović 2006: 2019), a temeljno lingvističko pitanje jeste da li vlastita imena imaju smisao, pa ako imaju kakva je veza između referentnosti i smisla (Ibid., 223).

U društveno-kulturnom kontekstu, pojedinca, ali i zajednicu nerijetko zanima porijeklo nečijeg osobnog imena, kao i motivi odabira baš tog imena. U imenu, kao i u objašnjenju motiva odabira imena, (in)direktno se otkriva priča o identitetu/identitetima – religijskom, etničkom, nacionalnom, ideološkom, političkom, jezičkom, kulturološkom, umjetničkom. No, prije svega, u savremenim,

* elma.durmisevic@ff.unsa.ba, ORCID 0000-0002-7756-3448.

pravno uređenim društvima osobno ime predmet je i *Zakona o ličnom imenu*,²⁶ pa tako neki zakoni izričito mogu zabraniti roditeljima/starateljima davanje određenih imena djeci – a razlozi mogu biti različiti – od izuzetne frekventnosti imena²⁷, pa sve do negativne konotacije²⁸ koju nosilac tog imena može doživjeti. Ovdje jasno dolazi do izražaja činjenica da osobna imena pričaju priče o roditeljskim²⁹ hirovima, željama i ljubavima (Grahovac-Pražić i Vrcić-Mataija 2005: 470). Iako postoji sloboda izbora osobnog imena, “postoje nepisana ograničenja koja proizlaze iz vremena i prostora u kojima žive imenovani i imenovatelj” (Frančić 2001: 78). Da li će imenovatelj težiti da dâ ime koje je u skladu s tradicijom i običajima ili će se, pak, voditi vlastitim alternativnim stavovima (nerijetko i pomodarstvom³⁰), ovisi o pojedincu – no, nesumljivo je da se o vlastitom imenu raspravlja, te da izaziva pozitivne i negativne reakcije u društvu.

Osobno ime – od znaka preko pragmema do konceptualne metafore

Jedno od tumačenja osobnog imena potječe od latinske izreke da je *ime znak – Nomen est omen*, pa su tradicionalna shvatanja bila usmjerena na samo značenje imena i prijenos tog značenja na nosioca ili nositeljicu – pa su tako imena *Lav* i *Vuk* s razlogom davana dječacima, ne bi li oni bili snažni poput zoonimnih leksema *lav* i *vuk*, odnosno *Ruža*, *Ljubica* ili *Višnja* – djevojčicama, ne bi li one bile nježne i krhke poput fitonimnih leksema *ruža*, *ljubica* ili *višnja*. O ovome pišu Brozović Rončević i Žic Fuchs (2003–2004: 91–104) predstavljajući put nadijevanja imena od, u ovom slučaju, prvotnog zoonimnog ili fitonimnog poticaja, pa sve do slojevitog uvida u kulturološke činjenice i konceptualne mehanizme odabira imena. Ime je i sociolingvistički znak (Šabić 2014: 27), ta-

²⁶ O pravnom kontekstu osobnog ili ličnog imena u Bosni Hercegovini vidjeti više u: *Zakon o ličnom imenu*, <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/zakon-o-licnom-imenu.html> (pristup: 17. 12. 2022).

²⁷ Argentinske vlasti tako su uspjele spriječiti da se novorođenčadi daju imena po prezimenu najboljeg argentinskog fudbalera – Messi (Lionel Messi), - <https://www.klix.ba/lifestyle/putovanja/jeste-li-znali-da-je-u-ovom-argentinskom-gradu-djeci-zabranjeno-dati-ime-messi/221213050> (pristup: 16. 12. 2022).

²⁸ Evropski matični uredi zabranjuju imena kao što su: Adolf Hitler, Osama bin Laden, ali i Princ Charles, Nutella, Mini Cooper, Ikea i sl., <https://ba.n1info.com/lifestyle/a244890-zabranjena-djecija-imena-u-europi/> (pristup: 12. 12. 2022).

²⁹ Ovdje se, naravno, podrazumijeva da ime novorođenčetu, osim roditelja, koji najčešće daju ime svom djetetu, može dati i neko iz šire porodice, neko od rodbine, prijatelja ili kumovi – ali roditelji su ti koji, na kraju, odobravaju, pa, onda, posredno i daju ime.

³⁰ O tome svjedoče mnoga imena data prema glavnim glumcima i glumicama televizijskih serija (španskih i turskih, obično) ili popularnih pjevača i pjevačica, pa čak i imena s evropskih kraljevskih dvora.

ko da i vanlingvistički elementi utječu na širi značenjski okvir imena. Pintarić (2002: 183), kao i Bulić (2018: 89), u osobnim imenima vide pragmatične osobine, odnosno pragmatičnu važnost i djelovanje.³¹ Pragmatički, a pogotovo kognitivnolingvistički pečat osobnom imenu naglašava i Marković (2010), zaključujući na kraju svog rada da “imena *imaju* leksičko značenje” (Ibid., 198). O tome je već ranije pisao i Barcelona (2003), potcrtavajući metonimijsku ulogu kod vlastitih imena iz engleskog, francuskog, italijanskog, njemačkog i španskog jezika. O poetskoj funkciji osobnih imena u umjetničkom tekstu piše Puriš (2015: 150), dajući im funkciju i stilema, a njihovu motivirajuću funkciju u nastanku novotvorenica istraživala je Nenezić (2016) u jeziku crnogorskih onlajn medija. Ljevo-Ovčina (2021: 149–161) analizira upotrebu vlastitih imena u bosanskohercegovačkoj i ruskoj štampi, ističući kako je stvaranje određene onomastičke antroponimističke metafore u uskoj vezi “s aktualnošću neke ličnosti u kolektivnoj svijesti pripadnika jednog društva u datom trenutku” (Ibid., 155). Za Lazića i Nigoević (2019: 103) imena su svjedoci kulture i “nepogrešiv odraz vremena i prostora u kojemu se javljaju, mijenjaju i nestaju iz uporabe” (Ibid.). Koji su to kriteriji i motivi koji utječu na pojedinca prilikom odabira ili promjene imena, vidjet ćemo u sljedećim poglavljima.

Estetski kriterij u izboru osobnog imena

Osobno ime obično je prva informacija koju čujemo prilikom upoznavanja osobe koju prvi put susrećemo. Kada čujemo ime sugovornika ili sugovornice, nerijetko pomislimo da li nam se to ime sviđa ili ne, pa nam se neka “imena sviđaju upravo zato jer nam se sviđaju ljudi koji ih nose” (Grahovac-Pražić i Vrcić-Mataija 2005: 469); da li smo ga prvi put čuli ili je uobičajeno za naše lingvo-kulturološko okruženje; da li poznajemo nekoga ko se tako zove te kakva osjećanja gajimo prema nosiocima tog imena. Činjenica je da nismo neutralni kada dobijamo informaciju o nečijem imenu,³² odnosno “(p)rema imenima zauzimamo subjektivan i emocionalan stav” (Ibid.).

Termin *estetski* koji se nalazi u naslovu, možemo posmatrati u onom najuobičajenijem značenjskom odnosu *lijepo : ružno*, a takvom dihotomijom smo svakodnevno okruženi, i to, između ostalog, naslovima na internetskim portali-

³¹ O upotrebi osobnih imena u obraćanju među sugovornicima vidjeti više u Šehović, 20-12: 76–80, gdje se jasno vidi sociolingvistički i pragmatički kontekst.

³² U bosanskohercegovačkoj kulturi, koja u posljednje vrijeme teži otklonu od patrijarhalnog koda, a što se vidi u komentarima *Samo nek je živo i zdravo!*, nakon što se sazna da je dijete došlo na svijet, još uvijek dominira pitanje: *A kako se zove beba?* Iako se smatra da je to banalno, pa čak i infantilno pitanje koje se postavlja, a zanemaruju ona puno bitnija o, npr., zdravlju majke i bebe, pitanje o imenu je nezaobilazno.

ma, te provokativnim temama na internetskim forumima koje se tiču osobnih imena.

Internetski portali elektronski su medij omniprisutan i omnidostupan korisnicima koji samo jednim klikom dolaze do željene informacije, bilo da se ona tiče dnevnopolitičkih tema ili sporta, odnosno rješenja zdravstvenih, ljubavnih i porodičnih problema. Tako novinari i urednici, posvećeni temama kao što su kulinarstvo, moda, zabava, ljubavni i porodični odnosi, a prateći zahtjeve tržišta i čitalaca, odlučuju svojim korisnicima biti na usluzi, pa im pomoći u jednom od najvažnijih događaja u životu, a to je davanje imena novorođenčetu. U tome su vrlo neposredni, direktni i lični, pa se naslovom obraćaju neodlučnoj majci³³: “Razmišljaš o savršenom ženskom imenu? Neka ti kao inspiracija posluži ovih osam imena koja dolaze iz latinskog jezika. Možda nisi ni promišljala o njihovom podrijetlu, no većina ovih imena ne prestaje biti popularna. S razlogom...” (<https://zena.rtl.hr/bolja-ja/trudnoca-i-majcinstvo/naljepsa-latinska-imena-za-djevojci-ce-9f6b51f6-2467-11ed-af2d-2aadb93e6136/1>, pristup: 15. 11. 2022) Naslov nam sugerira da je cilj pronaći *savršeno* ime, dok dalje u samom članku otkrivamo da su sljedeća imena najljepša autorima članka: *Veronika, Antonela, Vita, Stela, Lara, Luna, Paulina* i *Adriana*. Neodvojiv dio novinarskog teksta jesu komentari koji predstavljaju reakcije čitalaca na napisano³⁴ i koji se “ne posmatraju (se) izolovano” (Nenezić 2016: 291) u odnosu na novinarski tekst; oni jesu vid “participativnog ili građanskog novinarstva” (Ibid.). Pročitavši ovaj članak, čitateljica daje zanimljiv komentar: “Meni ni jedno nije lijepo. Moja je kćer Paula, ne Paulina”, gdje jasno dolazi do izražaja subjektivni doživljaj svijeta i estetike: *lijepo je samo ono što je meni lijepo*.

Do nedoumica i neodlučnosti u izboru imena može doći kada se sukobe tradicionalno i moderno u kontekstu osobnog imena. Tako naslov članka “Ovo su najljepša tradicionalna imena za djevojčice i dječake” (<https://www.index.hr/mame/clanak/ovo-su-najljepsa-tradicionalna-imena-za-djevojci-ce-i-dje- cake/2397209.aspx>, pristup: 10. 11. 2022) sugerira da se sa tradicionalnim imenom ne može pogriješiti, a dalje u samom članku čitamo da je teško odoljeti ovim tradicionalnim imenima: Dorotea, Petra, Klara, Tonka, Rita, Luka, Jakov, Toma, David, Šimun. Moramo naglasiti da je u članku pored svakog imena napisano i značenje i porijeklo, ali i subjektivno tumačenje, vjerovatno, autora članka. Navest ćemo primjer imena Dorotea: “Dorotea ili Dora je tradicionalno

³³ Uglavnom su naslovi usmjereni ka budućim majkama; nerijetko je poruka upućena i budućem ocu i budućoj majci, no nikada samo budućem ocu, što bi feministička kritika protumačila ironično da majka ima vremena baviti se tim naoko trivijalnim temama, a otac je taj koji osigurava budućnost porodici, čitajući važnije, za život potomstva, neophodnije teme i naslove.

³⁴ Nerijetko su čitaniji od samog teksta. Smatra se da su naslov novinarskog teksta i komentari najčitaniji tekstovi na internetskim portalima.

žensko ime koje ne izlazi iz mode već dugi niz godina te ga roditelji često biraju za svoje djevojčice. Nastalo je od grčkih riječi ‘doron’, što znači dar, i ‘theos’, što znači bog. Značenje imena je stoga božji dar. Ovo predivno ime imalo je i važnu ulogu u poznatom Šenoinom književnom djelu *Zlatarovo zlato*. Smatra se da su djevojčice koje nose ime Dora vrlo inteligentne, komunikativne i vesele.” (Ibid.) Ako se prisjetimo Šenoinog romana *Zlatarevo zlato*, Krupićeva Dora je bila tiha, nježna, plemenita, vrijedna, pa čak i naivna, potpuno suprotno atributima kojim su u članku opisane djevojčice koje nose ime Dora. Međutim, upitno je danas koliko bi upitanih/anketiranih ime Dora povezalo sa Šenoinom Dorom – prva asocijacija, vjerovatno, bila bi im junakinja istoimenog crtanog filma *Dora Istraživačica*,³⁵ koja je inteligentna, vesela i komunikativna, baš kako u članku i navode da su takve djevojčice imena Dora.

Na internetskim forumima, također, možemo pronaći teme o osobnim imenima – obično buduća mama obavijesti korisnike foruma da čeka kćerku ili sina: “Koje vam se musko ime najviše dopada? Vec sam 5mj trudna i prije par dana mi je doktor rekao da ce biti musko... Zanima me koja imena su trenutno popularna...” (<https://forum.klix.ba/umjetnost-zivljenja-f123/ime-bebe-t59097.html>, pristup: 20. 12. 2022); te da je neodlučna koje ime odabрати, i onda krenu savjeti, motivi, nerijetko i rasprave: “Mislim da ti je pristup pogresan. Ne mozes davat imena zbog toga sto su popularna?! Ime treba da je simbol ljudskog bica koje ce ga pratit cijeli zivot. Imena po deterdzentima, izmisljena imena, i ona koja imaju u sebi samoglasnik L ili N (tipa Alen, Anel, i sl. te zvuče moderno) izbjegavaj. To ti je moj iskreni savjet. Eh sad, ako si muslimanka dadni ispravna islamska imena. Npr. ime Emir (arapsko) - vladar, ili Jusuf (starohebrejsko) - prema najljepšem Bozijem poslaniku, ili Hamza - lav itd. Krscani daju imena specificna za njihovu vjeru, Ivan, Matej, Marija itd. pa ako si krscanka, onda dadni ispravna krscanska imena, a ne izvedenice tipa Ivo. Ako nisi nista od ovog, nazalost onda ti ostaje ‘ovo sto je popularno’, estradna imena, deterdzenti, Anex, Medox, Ariel, itd... Imenom, takodjer odredjujes neciji identitet, pa imaj to u vidu. ” (Ibid.). Nerijetko i naslovi tema na forumima nose u sebi kategoriju lijepo/ružno/dosadno/najgore ime: “Najgora i najružnija imena koja ste čuli i vidjeli” (<https://www.forum.hr/showthread.php?t=369570>, pristup: 21. 11. 2022); ali i naslovi na portalima: “Objavljena lista najgorih svjetskih imena za djecu, na vrhu ime popularno u Hrvatskoj” (<https://www.index.hr/magazin/clanak/objavljena-lista-najgorih-svjetskih-imenaza-djecu-na-vrhu-ime-popularno-u-hrvatskoj/2372548.aspx>, pristup: 22. 12. 2022). Komentari na forumima samo još više pojačavaju taj dojam koji je započet naslovom, npr.: “zvuče ruralno i ružna su.” (<https://forum.klix.ba/razne->

³⁵ Vidjeti više: https://sr.wikipedia.org/wiki/Dora_istra%C5%BEuje (pristup: 18. 12. 2022).

diskusije-f11/najcesca-imena-u-fbih-t157441s650.html, pristup: 20. 12. 2022); “meni je grozno za muške sad vrlo popularno Toma, a za cure Franka tako mi zvuči grubo i seljačko to ime, ne kužim popularnost” (<http://www.forum.hr/showthread.php?p=68963585>, 19. 12. 2022).

Iz svega rečenog, jasno proizlazi da je univerzalni kriterij za lijepo/ružno teško odrediti – uglavnom se radi o subjektivnom dojmu i ukusu pojedinca, kao i društvenom iskustvu koje nesumnjivo utječe na izbor osobnog imena.

Egzotičnost kao kriterij u izboru osobnog imena

Stalna je težnja pojedinca da bude prihvaćen u društvu, pogotovo u onim segmentima koje on smatra važnim. S druge strane, želi da dođe do izražaja i njegova autentičnost, posebnost – bilo da se radi o specifičnom modnom izričaju, alternativnom pristupu muzici, religiji, filmu, hrani. Nerijetko i osobnim imenom želi pokazati svoju kreativnost. Jedan od razloga za egzotičnost prilikom izbora osobnog imena može biti i želja za distanciranjem od duha vremena u kojem pojedinac živi, a s kojim se ne mora slagati (npr., tradicionalno-patrijarhalni kod), ali i stvar prestiža (i materijalnog i duhovnog). To nam potvrđuje i jedan od naslova i tekstova s internetskih portala: “100 istinski egzotičnih imena za djevojčice za vašu bebu” (<https://hr.veganapati.pt/100-truly-exotic-girl-names-311136>, pristup: 10. 12. 2022) – u samom se članku navodi da će dijete biti u prednosti bude li nosilo jedno od ovih imena (Ibid.). Ovakvoj egzotičnosti često se protive religijski i tradicionalni uzusi, gdje se tvrdi da “milozvuchnost i ma kakva egzotičnost takvoga imena ne može ni opravdati, a niti nadomjestiti nepostojanje njegovog etimološkog značenja, a na njemu bi trebalo biti osnovno težište svakog imena” (Agić 2003: 8). U sljedećem se naslovu roditeljima sugerira neobično ime: “Ovo neobično žensko ime ima predivno značenje, a sve je popularnije i u Hrvatskoj” (<https://www.index.hr/mame/clanak/ovo-neobicno-zensko-ime-ima-predivno-znacenje-a-sve-je-popularnije-i-u-hrvatskoj/2395416.aspx>, 20. 9. 2022). Dalje u tekstu otkrivamo da je to jedno, naizgled, moderno ime, ali u suštini je tradicionalno, pa bismo mogli zaključiti da sve pozitivne vrijednosti leže u tradiciji: “Riječ je o imenu Noemi, koje u prijevodu znači ‘moja ljepota’ ili ‘moja krasota’. Iako na prvu možda zvuči kao moderno ime i izvedenica iz stranih imena, zapravo je riječ o starom biblijskom imenu koje se još davnih dana davalo djevojčicama. Ime Noemi prvi se put spominje u starozavjetnoj Knjizi o Rut. Ona je bila Obedova majka, Rutina svekrva i velika Božja službenica. Osim u Hrvatskoj, ime je izrazito popularno i u Italiji, gdje je jedno od najraširenijih.” Nesumnjivo da bi, uglavnom, oni koji čuju ovo ime odmah pomislili na varijantu tog imena *Naomi* (“Naomi – Nedovoljno upotrebljavani naziv Starog zavjeta, Naomi je jedinstveniji od tradicionalne Rute ili Sarah.

Značenje ugodnosti, rasprsnula se u modu sa supermodelom Naomi Campbell.”, <https://hr.yptpmagazine.com/23-biblical-girls-names>, pristup: 26. 12. 2022), koje nosi jedna od najljepših i najpoznatijih manekenki i modela na svijetu – Naomi Campbell.³⁶

Ime koje je prije desetak godina izazvalo burne rasprave na društvenim mrežama i internetskim forumima jeste ime *Sin*, a koje su djetetu dali poznati i popularni roditelji u Bosni i Hercegovini, društveno angažirani i alternativno umjetnički orijentirani pojedinci.³⁷ Komentari su bili najčešće podrugljivi, šaljivi i ironični.³⁸ “Jedan nas glumac je sinu dao ime Sin. Teži slučaj. OK, zvuuči kao fazon ali je u principu prilično debilno. Interesuje me, kako to zvuci kad ga zovne na ulici. Siiiiineeee! Koliko se djece okrene. Haj' što na našem znači muški potomak ali na engleskom znači grijeh. Forward thinking level: Dumbass.” (<https://forum.klix.ba/razne-diskusije-f11/neobicna-imena-t135908s25.html>, 10. 11. 2022) Roditelji su u brojnim intervjuima naglašavali razloge davanja ovog imena svom djetetu: “‘Bilo nam je važno da naše dijete neće, čim izgovori ime, biti svrstano u neku nacionalnu, etničku ili bilo kakvu grupu koje se grozimo’, naglašavaju. U početku ni njihovi najbliži nisu mogli vjerovati, ali svi su prihvatili Sina s oduševljenjem. ‘Posebno naši roditelji, koji su pored svoje djece dobili još i Sina.’” (<https://arar.facebook.com/magazingracija/photos/senka-i-almir-kurt-ako-je-ve%C4%87-sin-neka-bude-sin-senka-kurt-urednica-programa-rsg/206731073942/>, pristup: 19. 11. 2022) Danas možemo reći, zapravo, potvrditi da je “svakog čuda tri dana dosta”, pa ovo ime više nije predmet rasprava ili čuđenja na internetskim forumima, ali i dalje je neobično.³⁹

Prethodni primjer izbora osobnog imena nam govori više o roditeljima, njihovim stavovima i principima. Međutim, postoje i primjeri kada pojedinac u odrasloj dobi, svjesno i namjerno mijenja ime koje mu je dato. Zakoni u Bosni i Hercegovini omogućavaju promjenu i imena i prezimena “bez obzira na razlog zbog kojeg osoba želi ime promijeniti” (<https://advokat-prnjavorac.com/promjena-prezimenai-ili-imena-u-bosni-i-hercegovini.html>, pristup: 18. 12. 2022). Izdvojili smo primjer koji je opet izazvao rasprave na internetskim

³⁶ Vidjeti više: https://hr.wikipedia.org/wiki/Naomi_Campbell (pristup, 22. 12. 2022).

³⁷ Radi se o bračnom paru Kurt – Senki Kurt, novinarki, i Almiru Kurtu Kugli, svestranom umjetniku, muzičaru, grafičkom dizajneru, glumcu. Vidjeti više: <https://arar.facebook.com/magazingracija/photos/senka-i-almir-kurt-ako-je-ve%C4%87-sin-neka-bude-sin-senka-kurt-urednica-programa-rsg/206731073942/> (pristup: 19. 11. 2022).

³⁸ Većina negativnih komentara je izbrisana, ali ih se autorica članka sjeća dok je radila istraživanje o pueritivima (2012) te je svjedočila i direktnim raspravama na forumima između anonimnih članova foruma i majke (Senke Kurt), koja je branila svoje pravo da vlastitom djetetu da ime koje želi.

³⁹ Također, postoji i ime Staklo, te Prozor, pa ime *Sin* u poređenju s ova dva sve manje izgleda egzotično. Vidjeti više: <https://www.nezavisne.com/zivot-stil/zivot/Sinu-dali-ime-Sin/291395> (pristup: 10. 12. 2022).

forumima (“je li ovo onaj lik sto se onomad zvao Muhamed pa jednog dana skontao da je to ime previse ‘nazadno’ pa odlucio da se europeizira tako sto se prekrstio u Dennis Gratz? Je li sada bolji covjek sa tim novim imenom?”); <https://forum.klix.ba/bosna-i-hercegovina-f177/dennis-gratz-odgovorio-demokratskoj-fronti-t132409.html>, pristup 23. 12. 2022), kao i u komentarima na internetskim portalima (“mrs jadu jadni,od muhameda do denisa,sram te bilo”; <https://www.klix.ba/vijesti/bih/ime-sam-promijenio-iz-inata/110330048/komentari>, pristup: 20. 11. 2022), a radi se o bosanskohercegovačkom političaru Dennisu Gratzu,⁴⁰ ranije Muhamedu Graciću: “Ime nisam promijenio ni u Njemačkoj ni u Austriji, kako se navodi, već po povratku u BiH. Bavim se umjetnošću, pišem, slikam, snimao sam filmove i odabrao sam umjetničko ime. Uvidjevši na kakav otpor je naišla ta moja odluka u BiH, odlučio sam da to ime i zvanično uzmem, te sam ga i promijenio, i to iz inata. **Ne pristajem, naime, na to da se o ljudima sudi na osnovu njihovog imena** (istakla E. D.), smatram da je puno bitnije to kakvi smo ljudi i šta i kako radimo nego kako se zovemo. To je poruka koju sam time želio poslati. Oni koji me poznaju vrlo dobro znaju koliko držim do svog identiteta, a oni koji mi spočitavaju to što sam promijenio ime idu ispod granice pristojnosti, jer je to moje pravo.” (<https://www.klix.ba/vijesti/bih/ime-sam-promijenio-iz-inata/110330048>, pristup: 20. 11. 2022)

U ovom slučaju, ime Dennis nije egzotično ni neobično, no ovaj primjer izdvajamo zbog činjenice da je sama promjena imena (iako pravno dozvoljena) prilično neuobičajena, i to od tradicionalnog imena *Muhamed* u jedno moderno *Dennis*. Dodatnu egzotiku unosi i činjenica da je promijenjeno i prezime, a to je *Gratz*, uzevši u obzir i način pisanja koji se razlikuje od očekivanog fonološkog pravopisa.

Temom (pre)imenovanja osobnih imena bavili su se Lazić i Nigoević (2019), ali u uvjetima okupacije, tj. specifičnih društveno-historijskih prilika, pa tako navode prisilno preimenovanje osobnih imena za vrijeme italijanske okupacije Splita (2019: 104). Nije rijetkost da su mnogi bosanskohercegovački građani, izbjegavši u skandinavske zemlje tokom ratnih dešavanja devedesetih godina 20. vijeka, mijenjali svoja imena radi lakšeg prilagođavanja i asimilacije, obično tražeći neko ime slično vlastitom tradicionalnom imenu, a da je dio nove stvarnosti u kojoj trenutno žive (Selvija > Ela; Milijana > Anna).⁴¹

⁴⁰ Vidjeti više: https://bs.wikipedia.org/wiki/Dennis_Gratz (pristup: 23. 12. 2022).

⁴¹ Priče ispričane autorici članka i zabilježene u njenim vlastitim bilješkama od 2000. do 2002. godine. U posljednje vrijeme nije neobično da bosanskohercegovački građani mijenjaju ime prije odlaska u neku od zemalja Evropske unije (izuzimajući Hrvatsku i Sloveniju) – radi lakše asimilacije. Vidjeti više: <https://banjalucanke.com/2018/03/10/mijenjaju-ime-pa-odlaze-u-inostranstvo/> (pristup: 23. 12. 2022).

Politička atraktivnost imena kao kriterij izbora osobnog imena

Haris Silajdžić bio je jedan od najpopularnijih političara u Bosni i Hercegovini krajem XX i početkom XXI vijeka. Iako se već od 2006. godine aktivno ne bavi politikom, i dalje se smatra važnom političkom ličnosti u Bosni i Hercegovini. Na posljednjim Općim izborima održanim u Bosni i Hercegovini (2022) jedno ime je privuklo pažnju i medija i glasača – Haris Silajdžić: “Ogromnu pažnju javnosti Haris Silajdžić je uspio privući nakon održanih Općih izbora 2022. koji su ga plasirali u Parlament Federacije Bosne i Hercegovine. Radi se, naime, o dvadesetosmogodišnjaku, do sada nepoznatom široj javnosti, kojeg smo pitali da li je bilo (svjesne) zloupotrebe imena i prezimena u kampanji.” (<https://ba.n1info.com/vijesti/haris-silajdzic-o-izbornom-materijalu-bez-slike-zelio-skrenuti-paznju-na-broj/>, pristup, 20. 11. 2022) Mladi političar s ponosom ističe da je ime dobio upravo po Harisu Silajdžiću: “Obzirom da se Haris Silajdžić kao ministar vanjskih poslova tada isticao angažmanom u Ujedinjenim nacijama za pomoć Goraždu, mnogi roditelji su djeci znali davati ime Haris, a ja nisam izuzetak. Dobio sam ime sto posto po njemu. Bio sam jedan od pet Harisa u razredu...” (Ibid.) Ono što je specifično za ovu priču jeste upotreba vlastitog imena (a tuđeg političkog naslijeđa) u marketinške svrhe, gdje je promotivni materijal s njegovim imenom bio štampan bez slike: “Naravno da je bilo (materijala op.a.) i bez slike. To sam ja lično uradio. Želio sam skrenuti pažnju na neki način u toj masi kandidata koji su bili u mojoj izbornoj jedinici... Stranka za BiH⁴² je imala 70 kandidata, morao sam se probati istaći među njima. Želio sam na tom listiću koji je printan bez slike skrenuti pažnju na svoj broj.” (Ibid.) Ovdje jasno vidimo koliko su glasači bili pod dojmom imena (i prezimena) koje je dugo vremena bilo simbol patriotizma i borbe za državu Bosnu i Hercegovinu, te su na osnovu te emocionalne privrženosti i imenu i političaru, očigledno dali glasove i “novom i mladom” Harisu Silajdžiću.

Drugi primjer koji navodimo jeste primjer političke kampanje Bakira Izetbegovića,⁴³ političara koji svoju popularnost uglavnom duguje ocu – Aliji Izetbegoviću,⁴⁴ prvom predsjedniku Bosne i Hercegovine. Političku kampanju (2022) Bakir Izetbegović je zasnivao na prezimenu: Izborni plakat sa njegovim likom, podignutom rukom kao pozdravnom gestom⁴⁵ i velikim štampanim slo-

⁴² Važno je napomenuti da se radi o stranci čiji je osnivač i počasni predsjednik upravo Haris Silajdžić, iskusni dugogodišnji političar.

⁴³ Vidjeti više: https://hr.wikipedia.org/wiki/Bakir_Izetbegovi%C4%87 (pristup: 23. 12. 2022).

⁴⁴ Vidjeti više: https://bs.wikipedia.org/wiki/Alija_Izetbegovi%C4%87, pristup: 23. 12. 2022.

⁴⁵ Aluzija na prepoznatljivi gest pozdravljanja njegovog oca.

vima napisano prezime: IZETBEGOVIĆ,⁴⁶ bez imena (Bakir), što je očigledna aluzija na očevo političko naslijeđe. Također, neophodno je navesti isticanje vlastitog imena kao imena uzora generacijama koje su sljedbenici politike Bakira Izetbegovića. Naime, on vrlo samopouzdan ističe na političkim tribinama kako su “(l)judi (su) davali moje ime⁴⁷ svojim sinovima da bi imali Bakira kao što ga je Alija imao” (<https://www.dnevnik.ba/vijesti/izetbegovic-ljudi-su-davali-moje-ime-svojim-sinovima-da-bi-imali-bakira-kao-sto-ga-je-alija-imao-2642309>, pristup: 23. 12. 2022). Naravno, politički neistomišljenici, avangardna (a)politična i feministička scena je odmah reagirala na društvenim mrežama: “Nije lako zvati se Bakir...”, (<https://twitter.com/HadziomerovicB/status/1574747070346690561?cxt=HHwWgoDQsb-H0NorAAAA>, pristup: 28. 9. 2022), piše upravo Bakir Hadžomerović,⁴⁸ koji ironično ismijava Izetbegovića; “Moj sin Bakir dobio sina i dao mu ime Bakir”, (<https://twitter.com/mladenerjavec/status/1569255301660155905>, pristup: 20. 10. 2022); “Ja sam ćerki dao ime Bakir”, <https://twitter.com/LajkseRose/status/1569371014525583361>, pristup: 23. 12. 2022; “Ima sinu daDnem ime Bakir.”, (https://twitter.com/markiza_andjela/status/1572230179472429059, pristup: 23. 12. 2022); “A neki ne mogu prežaliti da im babo nije dao ime Bakir.” (<https://twitter.com/JStjepandic/status/1584141991923027968>, pristup: 23. 12. 2022); “Kad SDA dodje biće i trava zelena. I svi ćemo djeci dati ime Bakir” (<https://twitter.com/arminbuljusic/status/1570060538423435265>, pristup: 23. 12. 2022).

Navedeni primjeri osobnih imena u ovom poglavlju neposredno pokazuju kako ime može biti snažna aluzija i ekspresivan simbol, u ovisnosti o ličnim pozitivnim ili negativnim iskustvima pojedinaca.

⁴⁶ Čak su i radijske i televizijske reklame ove političke stranke slale poruku glasačima: “Izetbegovića za predsjednika!”, očigledno podsjećajući na prvog predsjednika.

⁴⁷ Autorica članka navodi vlastito iskustvo još iz 2010. godine kada su je poznanici (pa i prolaznici u parku, domu zdravlja, pozorištu, kinu) u neobaveznom razgovoru pitali da li je ime njenog tek rođenog sina (Bakir!) motivirano upravo (tada još uvijek poprilično nepoznatim) političarem Bakirom Izetbegovićem. Na njeno očito iznenađenje da ime njenog sina nema nikakve veze s Bakirom Izetbegovićem, nailazila je ponekad na začuđujuće poglede i reakcije (pa zašto ne po Bakiru Izetbegoviću?), da bi desetak godina kasnije (2022) to ime zaista bilo korišteno kao političko-marketingški trik. Autoricin sin Bakir ime je dobio zbog etimologije imena: “1) koji rano rani, ranoranilac, 2) koji znanje traži; proučavalac; učen; bogat, oštar; velik; lav.” (Agić 2003: 30); kao i zbog početnog slova B koje u imenu ima i autoricina sestra te zbog fonostilemičnosti eksplozivnog glasa [k].

⁴⁸ Vidjeti više: https://hr.wikipedia.org/wiki/Bakir_Had%C5%BEiomerovi%C4%87, pristup: 23. 12. 2022.

Specifični društveni događaji kao kriterij izbora osobnog imena

Specifični društveni događaji⁴⁹ jesu događaji koji pojedincu, ali i zajednici uopće, donose posebno iskustvo – emocionalno, kulturno, umjetničko, sportsko i sl. U takvom kontekstu neminovno se izdvaja jedno ime, odnosno, ličnost koja je nosilac tih događaja. Navest ćemo sportski događaj koji se smatra jednim od najvećih sportskih i fudbalskih uspjeha u Bosni i Hercegovini, a to je plasman fudbalske reprezentacije Bosne i Hercegovine na Svjetsko prvenstvo u Brazilu⁵⁰ 2014 godine. Bosanskohercegovačka javnost, naprosto je bila oduševljena tom činjenicom, a članovi bosanskohercegovačke fudbalske reprezentacije – fudbaleri – bili su glavna tema svih internetskih portala, foruma, društvenih mreža, ali su obilježili i živote “običnih” navijača, ljubitelja najvažnije sporedne stvari na svijetu. Kako je pobjednički pogodak – pogodak koji reprezentaciju Bosnu i Hercegovinu vodi na Svjetsko prvenstvo u Brazilu – postigao fudbaler *Vedad Ibišević*, tako je to ime postalo veoma popularno, pa su novopečeni roditelji (uglavnom, očevi) u tim euforičnim danima nerijetko davali baš to ime novorođenoj djeci: “Branu Jakubović iz Dubioza kolektiva za RSG radio i Antenu Sarajevo ...VEČERAS ĆU POSTATI TATA. SIN ĆE SE ZVATI VEDAD!” (<https://www.facebook.com/RSG.ba/photos/brano-jakubovi%C4%87-iz-dubioza-kolektiva-za-rsg-radio-i-antenu-sarajevo-ve%C4%8Deras-%C4%87u-p/652096514824889/>, pristup: 23. 12. 2022) Druga porodica je odlučila ime sinu dati po golmanu bosanskohercegovačke reprezentacije – *Asmiru Begoviću*: “Bračni par Etemi sinu dao ime po bosanskohercegovačkom golmanu, šokirali se kada im se Asmir javio (...) Inače, Etemijevi su veliki ljubitelji fudbala, a utakmice Svjetskog prvenstva nisu propuštali uprkos činjenici da je Belma bila pred sami porod.” ((<https://radiosarajevo.ba/metromahala/manjineba/bracni-par-etemi-sinu-dao-ime-po-bh-golmanu-sokirali-se-kada-im-se-asmir-javio/159185>, pristup: 23. 12. 2022)

Društveni događaj koji je, itekako, ostavio traga u bosanskohercegovačkom kulturno-umjetničkom kontekstu dogodio se prije dvadesetak godina (2002), kada je Danis Tanović⁵¹ osvojio nagradu Oskar, i to zahvaljujući filmu *Ničija zemlja*. Pobjednička euforija opet je zavládala cijelim bosanskohercegovačkim društvom, pa je film kao sedma umjetnost postao popularniji, a i filmski radnici, zasluženó bili na naslovnícama dnevnih novina, magazina; omiljeni go-

⁴⁹ O terminima *događaj*, *društveni događaj* te *specifični društveni događaj* vidjeti više u Vrtiprah i Sentić 2018: 267–284.

⁵⁰ Vidjeti više: https://hr.wikipedia.org/wiki/Svjetsko_prvenstvo_u_nogometu_%E2%80%93_Brazil_2014 (pristup: 23. 12. 2022).

⁵¹ Vidjeti više: https://bs.wikipedia.org/wiki/Danis_Tanovi%C4%87 (pristup 23. 12. 2022).

sti televizijskih i radijskih emisija. Ime *Danis* postaje popularno, što potvrđuje i sljedeća rečenica: “Novotvoreno ime na našim prostorima koje je postalo popularno nakon dodjele Oskara bosanskom režiseru Danisu Tanoviću.” (<https://www.znacenje-imenam.com/danis>, pristup: 23. 12. 2022) Na internetskim forumima, također je tema o kojoj se piše: “*Jao*⁵² znam dosta dječaka s tim imenom koje je baš postalo popularno nakon dodjele oskara!” (https://www.ringeraja.ba/forum/najljepša-imenam/m_55/mpage_79/tm.htm, pristup: 23. 12. 2022)

Nije neobično da važni društveni događaju budu metonimijski zamijenjeni važnim pojedincima koji su obilježili te događaje (*Oskar – Danis Tanović* i sl.), pa se onda njihova osobna imena populariziraju do te mjere da budu davana tek rođenoj djeci kao uspomena na taj trenutak koji se smatra bitnim.

Zaključak

U radu smo analizirali različite kriterije za odabir osobnog imena, to su lingvistički: etimološki i semantički, i vanlingvistički, od kojih izdajamo estetski kriterij, egzotičnost imena te društvene događaje koji asociraju na pojedinca kao na snažnu ličnost, koja postaje asocijacija na taj događaj (*Vedad Ibišević : Svjetsko prvenstvo u fudbalu 2014*) ili je određeni događaj baš specifičan zbog te ličnosti (*Oskar : Danis Tanović*). Osobno ime, kao simbol različitih identiteta pojedinca, u početku stvara predstavu o roditeljima (koji odlučuju o imenu djeteta), no s vremenom, kako dijete odrasta – ime se sve čvršće veže za njega i ono ga nosi i stvara nove slike i predodžbe o tom imenu. Kriterij egzotičnosti pokazao je koliko (ni)smo kao društvo spremni za novo, neobično i drugačije (*Sin*). Naše je istraživanje pokazalo kakva je uloga imena u političko-marketinškom kontekstu (*Haris Silajdžić*) i odgovorilo na pitanje može li se imenom (i prezimenom) manipulirati (*Bakir Izetbegović*). Važan dio istraživanja jeste i primjer promjene imena, te kako društvena zajednica reagira na to (*Muhamed Gracić > Dennis Gratz*). Tekstovi na internetskim portalima i rasprave na forumima dobar su pokazatelj stavova pojedinca i društva kad su osobna imena u pitanju.

IZVORI

www.forum.hr

www.forum.klix.ba

⁵² U arapskom jeziku značenja imena *Danis*, kako se navodi na forumima jesu: prljav, nečist, zamazan, okaljan, obeščašćen; pa zbog toga uzvik *jao* ima negativno značenje.

www.index.hr
www.klix.ba
www.n1info.com
www.nezavisne.com
www.paragraf.ba
www.radiosarajevo.ba
<https://advokat-prnjavorac.com/>
<https://ar-ar.facebook.com/>
<https://banjalucanke.com/>
<https://bs.wikipedia.org/>
<https://hr.veganapati.pt/>
<https://hr.wikipedia.org/>
<https://hr.yptpmagazine.com/>
<https://sr.wikipedia.org/>
<https://twitter.com/>

LITERATURA

- AGIĆ, Senad 2003. *Muslimanska lična imena sa etimologijom, etimološkom grafijom i semantikom*, Rijaset Islamske zajednice u Sarajevu, El-Kalem, Sarajevo.
- BARCELONA, Antonio 2003. “Names: A metonymic ‘return ticket’ in five languages”, *Jezikoslovlje*, br. 4/1, str. 11–41. (<https://hrcak.srce.hr/31337>), pristup: 18. 12. 2022.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, Dunja i ŽIC FUCHS, Milena 2003. “Metafora i metonimija kao poticaj u procesu imenovanja”, *Folia onomastica Croatica*, br. 12/13, str. 91–104. (<https://hrcak.srce.hr/22313>), pristup: 11. 11. 2022.
- BULIĆ, Halid 2018. *Pragmatički aspekti romana Ponornica Skendera Kulenovića*, Institut za bosanski jezik i književnost u Tuzli. Tuzla.
- FRANČIĆ, Anđela 2002. “Uvid u osobna imena rođenih u 2001.”, *Folia onomastica Croatica*, br. 11, str. 77–93. (<https://hrcak.srce.hr/180378>), pristup: 12. 11. 2022.
- GRAHOVAC-PRAŽIĆ, Vesna i VRCIĆ-MATAIJA, Sanja 2005. “Pogled u gospićko imenoslovlje”, *Senjski zbornik*, br. 32 (1), str. 469–481. (<https://hrcak.srce.hr/17803>), pristup: 10. 11. 2022.
- LAZIĆ, Josip i NIGOJEVIĆ, Magdalena 2019. “Osobna imena u okupiranome Splitu 1942. godine”, Mehmed Kardaš i Emira Mešanović-Meša (ur.), *Drugi bosansko-hercegovački slavistički kongres*, str. 103–111. Slavistički komitet, Sarajevo.
- LJEVO-OVČINA, Amela 2021. *Jezik bosanskohercegovačke i ruske štampe 2008–2021. Izabrani gramatički, leksički i semantički aspekti dnevnika i sedmičnika*, Ślask Sp. z o.o. Wydawnictwo Naukowe i Stowarzyszenie Incjatyw Wydawniczych, Katowice.

- MARKOVIĆ, Ivan 2010. "O uporabi i značenju imenâ u hrvatskome", *Folia onomastica Croatica*, br. 19, str. 175–202. (<https://hrcak.srce.hr/79851>), pristup: 15. 11. 2022.
- NENEZIĆ, Sanja 2016. "Vlastita imena kao motivatori nekih novotvorenica u jeziku crnogorskih online medija", Branko Tošović i Arno Wonisch (ur.), *Tvorba riječi i internet*, str. 289–300, Institut für Slawistik der Karl-Franzens Universität Graz, Graz.
- PINTARIĆ, Neda 2002. *Pragmemi u komunikaciji*, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- PURIŠ, Bernisa 2015. *Žamor večernjaka u koščelama. Lingvostilistikom kroz Grozdalin kikut*. Institut za jezik, Sarajevo.
- ŠABIĆ, Indira 2014. "Apotropejska motiviranost imenovanja ljudi u srednjoj Bosni i Humu", *Književni jezik*, br. 25/1-2; str. 27–44.
- ŠEHOVIĆ, Amela 2012. *Jezik u bosanskohercegovačkim dramama (sociolingvistički pristup)*. Institut za jezik, Sarajevo.
- VODANOVIĆ, Barbara 2016. "Imenovanje", *Folia onomastica Croatica*, br. 15, str. 217–240. (<https://hrcak.srce.hr/22302>), pristup: 26. 12. 2022.
- VRTIPRAH, Vesna i SENTIĆ, Sanja 2018. "Događaji u funkciji boljeg plasmana turističke destinacije, primjer Dubrovnika", *Ekonomski misao i praksa*, br. 27/1, str. 267–284. (<https://hrcak.srce.hr/202284>), pristup: 23. 12. 2022.

Elma Durmišević

(EXTRA)LINGUISTIC CRITERIA IN THE CHOOSING OF PERSONAL NAMES

Summary

This paper analyses potential reasons for choosing a baby name, as well as the linguistic and extralinguistic factors that affect the selection of the name. The paper deals with headlines and texts that have been published on regional websites, and social occurrences that, in a mainstream-like manner, affect the choice of a personal name and an individual's attitude toward a selected name. We also review the Internet forums where people discuss the most beautiful/the most contemporary/the worst/the most awful baby names.

Key words: first name, baby name, linguistic influence, extralinguistic influence, websites, the Internet forums.